

Wijkspeelruimte in Zuid Geef jeugd de ruimte!

Inhoudsopgave

Ten geleide	3
Waarom dit wijkspeelruimte kader?	3
Rol en reikwijdte	3
Informele en formele speelruimte	4
Jantje Betonnorm	4
Utrechtse norm	4
Inbreng bewoners en bewonertjes	5
1. De wijk Zuid; stand van zaken	6
1.1 Typologie van de wijk	6
1.2 Demografie van de wijk	6
1.3 Stand van zaken m.b.t. spelen in Zuid	7
1.4 Beheerde speeltuinen	7
1.5 Welzijnswerk in de openbare ruimte: begeleid spelen	7
1.6 Groenplansituatie	7
1.7 Schoolpleinen	8
1.8 Sportvoorzieningen	8
2. Ambities deel een: speelvoorzieningen per buurt	9
2.1 Lunetten	9
2.2 Oud-Hoograven en Tolsteeg	10
2.3 Nieuw-Hoograven en Bokkenbuurt	11
3. Ambities deel twee: jongerenvoorzieningen	13
3.1 Visie	13
3.2 Aantallen jongeren	13
3.3 Informeel: sport en ontmoeting	13
3.4 Formeel: sportplekken in Zuid	13
4. Tot slot	15
4.1 Algemeen	15
4.2 Zuid	15
5. Bijlagen	17
Bijlage A. kaart streefbeeld	

Ten geleide

Waarom dit wijkspeelruimte kader?

In mei 2009 heeft de gemeenteraad de nota Speelruimte met de titel 'Geef jeugd de ruimte!' vastgesteld. Die nota draagt het college op om maatwerk te leveren en voor alle wijken van Utrecht actuele wijkspeelruimte kaders op te stellen. Vanuit de invalshoek '*spelen*' moeten deze een raamwerk leveren voor ruimtelijke en andere ontwikkelingen in de wijk. Wat u hier aantreft is het vijfde wijkspeelruimte kader: namelijk dat voor de wijk Zuid. In 2010 en 2011 verschenen de plannen voor de wijken Noordwest, Vleuten-De Meern en Leidsche Rijn en in 2012 Overvecht en Zuidwest en nu dus Zuid. Na Zuid volgen in 2012 aansluitend de overige wijken.

Voor dit kader is eind 2011 - net als in de andere genoemde eerdere wijken - door OBB-ingenieurs een quickscan op buurtniveau uitgevoerd, later aangevuld met een analyse per speelplek. De analyse van OBB is separaat uitgebracht en als werkdocument beschikbaar voor alle betrokken ambtelijke geledingen. Daarnaast kan het materiaal kan gebruikt worden om wijken Utrecht-breed te vergelijken.

In het wijkspeelruimte kader 'Geef Jeugd de Ruimte in Zuid!' worden na een aantal meer algemene noties over de wijk, de hoofdpunten uit het advies van OBB verwoord in de vorm van *ambities*. Daarmee wordt aangegeven dat realisering (nog) niet vaststaat, maar dat zodra de mogelijkheden daartoe zich aandienen wordt gekeken hoe de beschreven maatregelen kunnen worden gerealiseerd. Wel is ten opzichte van eerdere kaders, de opzet licht gewijzigd. Het externe deskundigenadvies is niet langer 1:1 onderdeel van het wijkspeelplan, maar op afroep los opvraagbaar. Het gemeentelijke document bevat een compilatie en een samenvatting van het uitgebrachte advies. In tegenstelling tot eerdere versies gebruiken wij in plaats van "wijkspeelruimteplannen" de term "wijkspeelruimte kaders", omdat zij meer een raamwerk zijn en niet zozeer een planmatig karakter hebben.

Rol en reikwijdte

Dit wijkspeelruimte kader (WSK) is een kadernotitie. Het schetst een perspectief van wat wenselijk is op de middellange termijn (5-10 jaar). De belangrijkste rol is, dat spelen de aandacht krijgt en wordt meegenomen bij beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen (wijkuitleg, bouwprojecten, uitwerking van bestemmingsplannen etc.). Ook projectontwikkelaars worden zo aangemoedigd om spelen als integraal onderdeel in hun planontwikkelingen mee te nemen (en aan de kosten bij te dragen). In lijn daarmee zijn met dit wijkspeelplan geen specifieke middelen verbonden. De kosten van (meer) speelvoorzieningen vormen een integraal onderdeel van een gebiedsontwikkeling. Daarnaast is het is gangbare praktijk dat het leefbaarheidsbudget van de wijk wordt aangesproken voor speelvoorzieningen wanneer bewoners de wens daartoe kenbaar maken.

Spelen kan een hoofdfunctie hebben ('formele speelplekken') of een nevenfunctie ('informeel spelen'). Voor de nevenfunctie informeel spelen zal altijd een belangenafweging plaats moeten vinden met bijvoorbeeld natuur, verkeersafwikkeling of veiligheid.

De rol van deze kadernotitie is drieledig:

- in de eerste plaats kunnen het wijk- en gebiedsmanagement die dingen uit het plan oppakken die passen in lopende projecten, dan wel inbrengen in stedenbouwkundige plannen, groen-, weg- en waterplannen
- in de tweede plaats biedt het wijkspeleruimte kader het wijkmanagement een handvat (toetsingskader) waarmee

keuzevragen over speelplekken richting bewoners en gemeentelijke diensten gemakkelijker kunnen worden beoordeeld en beantwoord

- in de derde plaats tenslotte biedt het wijkkader aan Stadswerken bij de periodieke vervanging van speeltoestellen een handvat wat betreft leeftijdscategorie of type toestel.

Het initiatief voor het opstarten van deze aanpak komt van het Programma Jeugd. Het wijkmanagementoverleg (wmo) is nauw betrokken geweest bij de opstelling van dit kader. Door wijkraad Zuid is geen advies gegeven. Het onderwerp speelruimte is bij uitstek een integrale aangelegenheid waarbij veel partijen betrokken zijn. Het wijkspeleruimte kader geldt voor alle diensten. Binnen de gemeente is aansluiting nodig met Stadswerken (aanleg, onderhoud, beheer) en Stadsontwikkeling (groenplannen, ontwerp). Ook Maatschappelijke ontwikkeling (sport- en welzijnsvoorzieningen) en GGenGD (gezonde wijk) komen in beeld. De Dienst Wijken als regisseur van de wijkagenda op inhoud en proces. Buiten de gemeente zijn de wijkwelzijnsorganisatie (speeltuinen, Speel-mee), scholen en woningcorporaties belanghebbende. Deze inzet betreft meestal de Utrechtse zelf, waar het in dit wijkkader vooral om materiële voorzieningen gaat.

Informele en formele speelruimte

Een kind speelt altijd en overal. Daarom kan de formele speelruimte niet los worden gezien van de informele speelruimte. Waar minder informele speelruimte is, is de formele speelruimte nog belangrijker. Informele speelruimte wordt bepaald door de kwantiteit en kwaliteit van tuinen, plantsoenen, grasvelden, pleintjes, hofjes, stoepen, verkeersluwe straten, bossen en watergangen en vijvers. Deze ruimten omvatten veel speelmogelijkheden zo gauw kinderen zelfstandig op pad mogen in de buurt. Dit kan lopend, maar ook op de skates, step of fiets. Verstoppertje, hutten bouwen, speurtocht door de wijk, belletje lellen, vissen, verzamelen en ga zo maar door. De speelmogelijkheden zijn oneindig. Belangrijkste voorwaarde is dat deze ruimte er is en veilig genoeg is voor spel en ten tweede dat er gespeeld mag worden. Van de eigen ouders, maar niet minder ook van omwonenden.

Jantje Betonnorm

Als norm voor een speelvriendelijke wijk hanteert de gemeenteraad als vuistregel dat 3% van het voor wonen uitgegeven oppervlak voor spelen bestemd moet zijn: de zgn. 'Jantje Beton'-norm. Dit heeft betrekking op de formele, d.w.z. als zodanig bestemde, speelruimte. Het zal geen verwondering te wekken dat in gevallen waarin sprake is van relatief veel en goed bruikbare informele speelruimte, soepeler met de 3% formele speelruimte kan worden omgegaan dan in een stenen omgeving waar weinig openbare speelruimte of openbaar groen beschikbaar is. Deze vuistregel geldt te meer wanneer sprake is van een hoge kinderdichtheid in relatie met het beschikbare speelareaal. Dan is 3% formele speelruimte de absolute ondergrens. Op welk schaal niveau (wijk, buurt of subbuurt) de norm van toepassing is, is in de praktijk lastig te hanteren. De 3% norm is voor Utrecht verfijnd en vertaald in de Utrechtse norm.

Utrechtse normen

In onze Nota Speelruimte 'Geef jeugd de ruimte' uit 2009 is de Jantje Betonnorm verfijnd¹. In de eerste plaats wordt gekeken of er een basisvoorzieningsniveau aanwezig is voor kinderen in de doelgroepen jongere (0-5 jaar) en oudere kinderen (6-11 jaar). Vervolgens wordt getoetst of er voor elke 30 jongere kinderen een plek is en voor elke 70 oudere kinderen. En tenslotte wordt getoetst of er voor elke 100 jongeren een sportplek aanwezig is, variërend van een eenvoudig grasveld tot multisportvoorzieningen en Cruiffcourts. Daarnaast wordt getoetst of er verspreid over de buurten voor de jongeren voldoende kletsplekken zijn waar ze in kleinere groepjes elkaar kunnen ontmoeten.²

¹ in het bijzonder op de pagina's 14 en 15 van de nota uit 2009 worden de Utrechtse normen uitgebreid toegelicht

² in de uitwerking van de norm vervullen de huidige JOPS de functie van 'overloopplek'. Het streven is daarbij dat ontmoeten en sporten zoveel mogelijk gecombineerd worden aangeboden

Combinatie van deze doelgroepen kan, mits er voldoende ruimte is. Ook combinatie van sport voor oudere kinderen en jongeren is mogelijk. Daarbij is ook de inrichting van belang (zoning, type voorzieningen).

De spreiding wordt - naast de norm - ook bepaald door de *actieradius* van een plek. Dit is de loopafstand tot een speelplek die een kind zelfstandig zou kunnen en mogen afleggen. Als de ruimte op een speelplek het toestaat kan een te grote speeldruk worden opgevangen door het aanbrengen van extra speelmogelijkheden. Dan kan met minder plekken worden volstaan. In andere gevallen moeten plekken met overlappende actieradius gehandhaafd blijven als er op de bestaande speelplekken te weinig ruimte is om de druk op te vangen. Zeker in buurten met een hoge kinderdichtheid doen zich deze situaties voor.

Inbreng bewoners en bewonertjes

Zoals aangegeven is dit wijkspelruimte kader gebaseerd op de Utrechtse normen en de bevindingen van gespecialiseerde deskundigen. Participatie van bewoners heeft niet plaats gevonden. In de concrete praktijk heeft de gemeente te maken met actieve bewonersgroepen die een initiatief nemen of die bereid zijn beheertaken op zich te nemen (bijvoorbeeld voor een spetterbadje). Dit plan geldt dan als richtinggevend kader, de bewonersinbreng zal uiteraard meewegen in de uiteindelijke beslissing en realisering.

Wel vinden wij het van wezenlijk belang om te leren hoe de kinderen uit de wijk/buurt de speelruimte ervaren en beoordelen. Daartoe hebben wij met een of meer groepjes basisschoolkinderen onder pedagogische leiding enkele wandelingen in hun buurt gemaakt en zijn zij bevestigd over de speelmogelijkheden ter plekke. Dit heeft o.m. de volgende informatie opgeleverd:

- bij het oversteken op het kastelenplantsoen voor de school merkten wij al dat er veel kinderen het eng vonden om over te stekken door hard rijdende auto's. één van de leerlingen gaf dan ook aan om hier bijvoorbeeld 30 km bordjes te plaatsen.
- we begonnen bij het Hamerplantsoen. Op deze plek vonden de kinderen het erg leuk om te spelen. De kinderen hadden zelfs de toestellen voor deze speeltuin uit mogen kiezen dus zij zijn erg blij met deze speelplek. Op deze plek is ook veel plek om te spelen en veel groen. Alleen ontbreken er bankjes om rustig te kunnen zitten.
- In de wijk zelf speelt men graag en doen de kinderen aan voetballen en krijten. Verder vinden zij het ook erg leuk om te knikkeren in de straat. Er zijn veel groene stroken waar de kinderen ook op kunnen spelen. Ergens in de wijk is er een twister neergezet om dit spel te spelen en daarnaast zijn er veel hinkelpatronen die zij kunnen doen.
- Op de verlengde Hoogravenseweg staan toestellen die opnieuw gebouwd zijn. Dit speeltuintje is meer voor de kleinere kinderen: de klimtoestellen zijn te makkelijk om op te klimmen. Oudere kinderen missen dingen die voor hen aantrekkelijk zijn.
- Op de Duurstedelaan waar een nieuwe basisschool komt zijn een speeltuin en een grasveld waar de kinderen ook zouden kunnen spelen. Hier wonen veel kinderen in de buurt en zij voetballen, basketballen en vissen hier dan ook vaak. Het zou handig zijn om hier een hek omheen te zetten zodat de honden hier niet hun behoefte kunnen doen.
- In het speeltuintje staat een vliegtuig dat volgens de kinderen erg saai is, zij kunnen er niks mee doen en het heeft volgens hun geen doel. Zij willen graag schommels en een glijbaan want momenteel is deze speeltuin voor hen te saai. Zij hebben het idee dat de speeltuin meer voor kleinere kinderen is. Er is echter wel één ding wat zij erg leuk vinden en dat is het spinnenweb klimrek. De paal is wel erg los en dit heb ik ook getest. Dit kan ik dus beamen.
- Op de Rijnsteinhof vinden de kinderen de draaimolen en de schommels erg leuk. Ze missen echter knikkerpotjes. Er zijn doeltjes bij het gras, jammer vinden zij het wel dat er geen glijbaan is. Het pierepadje mag vaker gevuld worden.
- Voetballen doen de jongens ook op het Cruyfcourt. Op de Duurstedelaan hangen veel 16 jarigen.

1. De wijk Zuid; stand van zaken

- In Utrecht-Zuid bestaat de woningvoorraad voor 43% uit eengezinswoningen, voor 52% uit flats en voor 5% uit boven- en benedenwoningen.
- Ten opzichte van het stedelijk gemiddelde betekent dit dat er in Zuid iets méér flats zijn dan stedelijk gemiddeld (52% t.o.v. 39%) en iets minder boven- en benedenwoningen dan stedelijk gemiddeld (5% t.o.v. 15%).
- In de wijk Zuid wonen in totaal ruim 5.200 kinderen en jeugdigen in de leeftijd van 0 t/m 18 jaar. De verwachting is dat dit aantal in het jaar 2020 is opgelopen tot ruim 5.600, wat overeenkomt met een groei van 7%.
- Deze groei zal voornamelijk de leeftijdsgroep 12 t/m 18 jarigen betreffen (groei 14%), en in veel mindere mate de baby's en kleuters (groei 4%) en kinderen van 6 t/m 11 jaar (groei 4%).
- Van het totaal aantal huishoudens in de wijk heeft 24% kinderen die thuis wonen. Dit aandeel is relatief het hoogst in de subwijk Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt, waar het 28% van de huishoudens betreft.
- Relatief de meeste eengezinswoningen in de wijk zijn te vinden in de subwijk Oud Hoograven, Tolsteeg (53%), de meeste flats in de subwijk Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt (62%).
- Er is omvangrijk geherstructureerd in Hoograven. Dat vindt zijn weerslag in een toename van de aantallen jongere kinderen. De buurten zijn aantrekkelijk geworden voor gezinnen. De jongere kinderen (0-5 jaar) worden oudere kinderen (6-11 jaar) en vervolgens jongeren (12-18 jaar), wat inhoudt dat in de speelruimteplanning voor de oudere doelgroepen rekening gehouden kan worden met de toename. Nu lijkt de speelruimte ruim voor oudere doelgroepen, maar over vijf tot tien jaar zijn alle plekken nodig.
- Binnen de wijk zijn er grote verschillen in het aantal vierkante meter 'gebruiksgroen' per inwoner: in de subwijk Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt is dit 1m² per inwoner, in de subwijk Lunetten is dit 10m² per inwoner.

1.1 Typologie van Zuid

In 24% van alle huishoudens in Utrecht-Zuid wonen kinderen. Dit cijfer komt overeen met het stedelijk gemiddelde. Van alle kinderen en jeugdigen in de wijk is 37% baby of kleuter in de leeftijd van 0 t/m 5 jaar, 31% is kind in de leeftijd van 6 t/m 11 jaar en 32% is puber in de leeftijd van 12 t/m 18 jaar. Deze verhouding komt vrij goed overeen met die van Utrecht als geheel.

1.2 Demografie van Zuid

De procentuele verdeling in de leeftijdsopbouw zal naar verwachting de komende negen jaar iets gaan veranderen. Verhoudingsgewijs zullen er in 2020 naar verwachting minder baby's, kleuters (groei van 4%) en kinderen zijn in de leeftijd van 0 t/m 11 jaar (groei van 4%) en relatief meer jeugdigen in de leeftijd van 12 t/m 18 jaar (groei van 14%). In Utrecht-Zuid is 22% van de (volwassen) bewoners laag opgeleid, 21% middelbaar opgeleid en 57% hoog opgeleid.

1.3 Stand van zaken m.b.t. spelen in Zuid

- er is in de wijk Zuid een vigerend speelruimteplan (van Inicio), dat momenteel wordt uitgevoerd. Het is voor 85% gerealiseerd. Dit vraagt eerder om een *update* dan om een geheel nieuw plan, met name voor Hoograven. De wensen gaan uit naar een *visie* met een lijst *prioriteiten*
- in Zuid zijn zowel een wijkgroenplan als een wijkwaterplan in uitvoering; daar moet bij aangesloten worden, met name voor het informele spelen, (zij het dat voor beide plannen beperkte middelen beschikbaar zijn).
- in Lunetten speelt de wat fundamentele keus tussen ecologisch groenbeheer (eruit weg blijven - kijkgroen) en functioneel groengebruik (erin spelen).
- In Lunetten is alles in één keer gerealiseerd en aangelegd en dus zijn de voorzieningen naar verwachting ook in één keer allemaal aan vervanging toe
- een participatietraject wordt zinvol geacht op het moment dat er zicht is op concrete plannen en uitvoering. Vgl. het wijkgroenplan: ook daar is, pas nu er geld is, een participatietraject in gang gezet.
- wel haalbaar in deze fase van plannenmakerij is een benadering waarbij deskundigheid wordt aangeboord, mits aan verwachtingenmanagement wordt gedaan;
- aldus zou kunnen worden gehandeld t.a.v. de kinderen in de wijk maar ook de wijkraad zou op die manier geraadpleegd kunnen worden; hetzelfde geldt voor het Bewoners Overleg Lunetten (BOL)

1.4 Beheerde speeltuinen

Een speeltuin is een niet-openbare speelplek, voorzien van een afsluitbaar hek. Speeltuinen worden professioneel beheerd en het spelen gebeurt er onder toezicht. De meeste speeltuinen - ook die in Zuid - maken deel uit van het aanbod van de wijkwelzijnsorganisatie (i.c. Portes). Het toezicht wordt uitgeoefend door gekwalificeerde kinderwerkers. Zuid telt twee bouwspeltuinen die in beheer zijn bij de wijkwelzijnsorganisatie (Portes). Daarbij gaat het om De Kameleon en Fort Luna, met een speeltuinoppervlak van resp. 5000 en ruim 6000 m². Daarnaast is er in de wijk een gesubsidieerde particuliere speeltuin: Nieuw Rotsoord. Afgezet tegen het aantal kinderen in de wijk scoort Zuid *boven* het stedelijk gemiddelde wat betreft het aantal m² speeltuinareaal per kind. Op de openingsuren van beide speeltuinen van de WWO zijn de reguliere afspraken van toepassing zoals vastgelegd in het collegebesluit uit 2009 (inclusief openstelling op zaterdag en zondag): in Zuid Het met vrijwilligers gedraaide Nieuw Rotsoord is 1456 uur per jaar geopend.

In het kader van het traject Vernieuwend Speeltuinwerk wordt gekeken hoe het bewonersaandeel in de beheertaken van de speeltuinen van Portes kan worden vergroot.

1.5 Welzijnswerk in de openbare ruimte: begeleid spelen

De openbare ruimte is van groot belang voor de speel- resp. ontmoetingsbehoefte van kinderen en jongeren. Voorzieningen (waar dit plan primair betrekking op heeft) zijn daarvoor noodzakelijk maar niet als enige. Een flink deel van het activiteitenaanbod van Portes heeft betrekking op het spelen, het gedrag en de omgang met elkaar (en met de omgeving) door kinderen en jongeren op de speel- en ontmoetingsplekken. Portes biedt op verschillende plekken in de wijk begeleid spelen aan. Twee keer in de week arriveert er een mobiele speelkar in de openbare ruimte waar doorgaans vaste groepjes deelnemertjes op af komen. Portes vindt het belangrijk om met vaste medewerkers op deze plekken aanwezig te zijn; daardoor zijn de kinderen niet langer anoniem.

1.6 Groenplan

Utrecht-zuid heeft 148.000 m² aan gebruiksgroen zoals trapveldjes en speelweides. Dit komt opveeren met 6 m² per inwoner (gemiddeld gerekend over de hele stad hebben trechters 7 m² gebruiksgroen per inwoner).

In het Wijkgroenplan Zuid 2010-2020 wordt ook een relatie gelegd met spelen.

Uit de gedetailleerde inventarisatie blijkt dat de wijk behoorlijk wat groenplekken telt die uit een oogpunt van spelen als "parels" kunnen worden gezien. Voorbeelden zijn het Beatrixpark en Park de Koppel in Lunetten en kinderboerderij Nieuw Rotsoord in Hoograven. Daarnaast is er geïnventariseerd welke plekken vanuit een oogpunt van spelen in aanmerking komen om te worden verbeterd. Dat zijn:

- de Baden Powellweg: de strook langs het spoor biedt gelegenheid voor speelruimte die in de omgeving niet ingepast kan worden, zoals basketbal Ook de voormalige schooltuinen kunnen hier worden teruggebracht

- Julianaweg: in de middenberm liggen speelplekken. Sommige zijn voor verbetering vatbaar
- Milieupunt: dit is zelf een speelplek. het integreren van natuur en spelen zou hier een goede toevoeging zijn door het realiseren van een *natuurspeeltuin*
- Opaalweg: bij de herinrichting van de middenberm rekening houden met kleine speelplekken die zich voegen in het groen
- School Duurstedelaan: bij de ontwikkeling van deze school een openbare speelplaats realiseren die is ingebed in het groen van de singel.

Momenteel is een aantal locaties geselecteerd die met de € 400.000 die het college beschikbaar heeft gesteld, tot uitvoering kunnen worden gebracht. Het gaat om de volgende locaties/initiatieven:

Hoograven: verbeteren singel, parkstrook Opaalweg, groene verbindingen en buurtmoestuin.

Lunetten: verbeteren waterkwaliteit, as Musketon vergroenen, groene gevel Musketon en vergroenen straten zwarte woud

Reserveprojecten zijn buurtbezemkast Hoograven en herstel sloot Beatrixplantsoen (Lunetten).

In het bijzonder bij de informele speelruimte geven wij onze bevindingen over de relatie van het groen in de wijk met spelen.

1.7 Schoolpleinen

Schoolpleinen zijn belangrijke speel- en verblijfsplekken voor kinderen in de buurt. Zeker als er geen of onvoldoende plekken zijn dan kunnen schoolpleinen een nuttige rol vervullen. Om dit te stimuleren is door de gemeenteraad in november 2007 het amendement 'Speelplekken voor de buurt' aangenomen. Met de bedoeling om meer speelplekken te creëren door zoveel mogelijk schoolpleinen openbaar toegankelijk te maken. Juridisch zijn de schoolbesturen – en niet de gemeente – eigenaar van de schoolpleinen en zij zijn dus ook verantwoordelijk voor het terrein. In de praktijk worden scholen geconfronteerd met vandalisme of onveiligheid, om dit tegen te gaan worden veelal hekken om de schoolpleinen geplaatst die na schooltijd op slot gaan. De ervaring leert dat schoolbesturen en schooldirecties niet onwelwillend staan tegenover het openstellen en openbaar toegankelijk maken van de schoolpleinen. Ook al scoort de wijk Zuid met het aanbod van formele speelplekken niet onder de maat, zou er voor de gewenste variatie in het speelaanbod niettemin naar gestreefd moeten worden om meer schoolpleinen opengesteld te krijgen.

De wijk Zuid telt relatief veel schoolpleinen die *niet* openbaar toegankelijk zijn. Dit geldt nog het minst voor Lunetten, maar in Hoograven Nieuw en Oud is het regel dat de schoolpleinen na schooltijd worden afgesloten van de openbare ruimte. Van de drie scholen die in Nieuw-Hoograven liggen, stelt niet één school het plein na schooltijd open. Datzelfde geldt voor de enige school in de buurt Rotsoord/Tolsteeg. Gezien de relatieve krapte aan formele speelplekken in deze buurt, met name voor jongere kinderen, vraagt dit onze actieve inzet. Met ons budget Speelplekken voor de buurt spelen we hier gericht op in. Zo wordt momenteel een plan ontwikkeld voor een verbeterde inrichting van het schoolplein van de Joh. de Doperschool in Hoograven.

1.8 Sportvoorzieningen

De wijk Zuid kent de volgende (formele) sportvoorzieningen:

- sportpark Lunetten
- sportpark Hoograven zuid/Liesbospark
- Tennispark Lunetten
- Cruyff Court FC Utrecht veld (Kastelenplantsoen)

Met name deze laatste is bedoeld voor niet in verenigingsverband sportende jongeren.

2. Ambities - deel I: spelen

2.1 Lunetten

Lunetten heeft veel informele speelruimte op de straten en in de groene hoven. Samen met de relatief lage kinderdichtheid is er in verhouding veel formele speelruimte. De kinderaantallen zijn daarnaast al jaren hetzelfde en hierin zijn geen grote verschuivingen te verwachten. Deze wijk heeft als voordeel dat de speeltuin Fort Luna goed en veilig bereikbaar is. Ook de schoolpleinen centraal in de wijk zijn openbaar toegankelijk buiten de schooltijden. Deze voorzieningen zijn een extraatje voor de kinderen die in Lunetten wonen.

Informele speelruimte

Als totaal biedt Lunetten voor alle doelgroepen veel informele speelruimte. Als 's avonds alle auto's geparkeerd staan, is er aanzienlijk minder straatruimte voor met name de jeugd. De ambitie voor de informele speelruimte is:

- * duidelijke routing naar formele speelplekken en parken met oversteekpunten over de Simplonbaan en Furkabaan
- * kindvriendelijker buurten door speelprikkels in de verharding en het groen
- * hogere beeldkwaliteit zodat er een veiliger gevoel is en de kinderen en jeugd 'mogen' buitenspelen, de stoepen goed om te fietsen en te skaten zijn en de veldjes meer poepvrij;
- * waterkanten: gevaarlijk voor kinderen zonder diploma, maar bieden de jeugd volop speelmogelijkheden. Er worden enkele plekjes aangewezen en ingericht waar het water beter bereikbaar is

Informeel	Stoepen	Pleinen	Parken	Straten	Bosjes	Veldjes	Tuinen	Water
0 t/m 5	++	Nvt	Nvt	++	Nvt	+	+/-	Nvt
6 t/m 11	++	+	+	+/-	+	+	-	+/-

Formele speelruimte

In totaal zijn voor beide doelgroepen in de huidige situatie 53 speelplekken aanwezig, variërend in grootte en inrichting. Gemiddeld moeten 26 kinderen en jeugdigen een plek delen. In de huidige situatie staan er op 38 plekken voorzieningen voor kinderen en op 35 plekken voorzieningen voor jeugd. Gezien het wenselijke basisvoorzieningsniveau zouden er minimaal 23 plekken moeten zijn voor de kinderen, waarvan 10 mede geschikt voor de jeugd.

	Speelplekken			Kinderen	
	huidig	Utrechtse norm	advies OBB	aantal	dichtheid
Totaal/gemiddeld	53	23	38	1400	4,8
Geschikt voor 0 t/m 5	38	23	26	699	4,8
Geschikt voor 6 t/m 11	35	10	24	701	4,8

Er zijn veel te veel speelplekken. In ieder (achter)hof een. Dit heeft er in de speelcultuur voor gezorgd dat de kinderen (lees: ouders van) en jeugd voornamelijk in eigen tuinen spelen en zich deze hoven hebben toegeëigend. Terwijl sociale interactie en op pad gaan en bewegen in de openbare ruimte eigenlijk de wens is. De plekken bieden bovendien geen uitdaging voor de jeugdigen, omdat er weinig meer dan een duikelrek of een schommel staat, waarop ze snel uitgespeeld zijn.

De ontmoetingskans is daarmee aanzienlijk verkleind. En daarmee een van de grootste succesfactoren van spelen: het samenspelen. Het motto voor Lunetten is dan ook: minder maar beter. Voorbeelden hiervan zijn er in eigen buurt met plekken als Reiderland, Elzas en de bouwspeltuin. Deze hebben voor zowel de kinderen als de jeugd veel aantrekkingskracht. De ambitie voor de formele speelruimte is:

- * kleine plekken hoeven niet te worden gedeeld met de jeugd. Hier kunnen kinderen dicht bij huis spelen. Met 26 speelplekken is er voldoende aanbod. Overige plekken hoeven niet vervangen te worden. Goede spreiding en bereikbaarheid zijn van belang.

- * Het aandeel kinderen en jeugd neemt naar verhouding af. Het aantal plekken kan dan ook dalen. Met 24 plekken en een openbaar schoolplein is er voor de jeugd meer dan voldoende. Aandachtspunten daarbij zijn:
- * Barrières zorgen voor sterke versnippering van de speelruimte voor kinderen en jeugd tot een jaar of 8. Hierdoor zijn er meer plekken nodig dan de Utrechtse norm
- * De speelruimte voor de jeugd is verspreid geraakt over de vele plekken die van oudsher voor de kinderen waren ingericht. ‘Minder maar beter’ is hier het motto. Grote centraal liggende plekken worden uitdagender en specifiek voor jeugd ingericht. Hiermee wordt meteen de binnenterreinen-cultuur iets verzacht
- * De jeugd deelt de sportplekken met de jongeren en de speelplekken met de kinderen ofwel alleen met de jeugd zelf. Hierdoor treedt een verdubbeling van het aantal normplekken op
- * De inrichting van de speelplekken wordt doelgroep specifieker. Er komt geen enkel duikelrekje of hoger toestel op een plek die eigenlijk voor de kinderen is. Ook geen plekken meer met een alleenstaand toestel, zoals een wipveer of duikelrek. Daarnaast leent het groene uiterlijk van de wijk zich goed voor meer natuurlijk ogende speeltoestellen
- * De afname in speelplekken kan mede plaatsvinden door de ruimte die achterblijft voornamelijk als informele speelruimte te bestempelen en niet als parkeerplaats, honden uitlaatveld of met een andere functie. Als het aantal kinderen toeneemt, moet het ook weer mogelijk zijn er een speelplek te realiseren

2.2 Oud-Hoograven en Tolsteeg

Aandachtspunt in deze buurt is de toename van het aantal kinderen en het doorgroeien ervan naar de doelgroep jeugd. De speelruimte is erg krap en nieuwe speelruimte is niet gemakkelijk te vinden. Deels kan er geshopt worden bij de buurbuurten maar dit blijft onvoldoende. Dit is een aandachtswijk voor spelen voor deze wijk.

Informele speelruimte

De informele speelruimte is onvoldoende in Oud Hoograven maar voldoende in Tolsteeg. Voor de jeugd ontbreekt het aan aantrekkelijke ruimte om informeel te spelen (bosjes, veldjes en pleintjes). De ambitie voor de informele speelruimte is:

- * Er is een veilige en duidelijke routing naar de grote formele speelplekken.
- * Oud Hoograven krijgt een meer kindvriendelijke inrichting (leefbaarheid, speelprikkels, groen, ruimte voor spelen op de stoepen, speelroutes).
- * Op de grote centrale plekken is struin-, pluk- en speelgroen aanwezig.
- * Inbreiding met woningbouw maakt het probleem hier alleen maar groter en er staan wel enkele projectjes op de lijst van Stadsontwikkeling. Kindvriendelijkheid moet hier nadrukkelijk meegenomen worden.

Informeel	Stoepen	Pleinen	Parken	Straten	Bosjes	Veldjes	Tuinen	Water
0 t/m 5	+	Nvt	Nvt	-	Nvt	-	+	Nvt
6 t/m 11	+/-	+	-	+/-	--	+/-	+/-	-

Formele speelruimte

In totaal zijn voor beide doelgroepen in de huidige situatie 15 speelplekken aanwezig, variërend in grootte en inrichting. Gemiddeld moeten 72 kinderen en jeugdigen een plek delen. In de huidige situatie staan er op 12 plekken voorzieningen voor kinderen en op 10 plekken voorzieningen voor jeugd.

	Speelplekken			Kinderen	
	huidig	Utrechtse norm	advies OBB	aantal	dichtheid
Totaal/gemiddeld	15	22	16	1.082	6,4
Geschikt voor 0 t/m 5	12	22	15	675	8
Geschikt voor 6 t/m 11	10	6	10	407	4,8

Gezien het wenselijk basisvoorzieningsniveau zouden er minimaal 22 plekken moeten zijn voor de kinderen, waarvan zes mede geschikt voor de jeugd.

Gezien de kinderaantallen is er te weinig formele speelruimte. De piek in kinderaantallen verschuift daarbij de komende jaren naar de jeugd. Maar de openbare ruimte biedt verder weinig mogelijkheden voor nieuwe plekken. Op de bijgevoegde kaart is te zien dat de dekkingsgraad van de huidige speelplekken redelijk hoog is.

Het motto voor Oud Hoograven is dan ook: inspelen op de gebruiksdruk.

De ambitie voor de formele speelruimte is:

* In de omgeving van het Beatrixplein en de Saffierlaan zit een gaatje in de spreiding van de speelruimte voor de jongste doelgroep. Aanvullende speelruimte is hier gewenst om de spreiding en bereikbaarheid van de plekken te optimaliseren.

* Omdat de spreiding van de speelplekken voldoende is en het lastig is om nieuwe speelplekken aan te wijzen, moet de inrichting van de speelplekken wordt afgestemd op een hoge gebruiksdruk (met name omgeving Julianaweg). Extra toestellen en bij de grotere plekken veilig struingroen of veilige straatspeelruimte rondom. Op twee plekken (Verlengde Hoogravenseweg en Baden Powellweg) wordt de inrichting aangevuld met voorzieningen voor kinderen.

* Er wordt bekeken hoe er voor de jeugd de komende 5 tot 10 jaar op zeker 9 goed en veilig bereikbare plekken verspreid over de wijk zowel sport als speelruimte wordt aangeboden.

2.3 Nieuw-Hoograven en Bokkenbuurt

In deze buurt lijkt alles stabiel. Er zijn geen grote ingrepen nodig om te komen tot een wenselijk speelruimteplan. Vergeleken bij Lunetten blijft het formele speelniveau laag.

Informele speelruimte

De informele speelruimte in deze buurt is matig. De ambitie voor de informele speelruimte is:

* Er is bespeelbaar groen op de grotere speelplekken en langs de Waterlinieweg.

* Er is een aantrekkelijk wandelrondje door de buurt, voorzien van duidelijke routing tussen en naar formele speelplekken.

* Er is een duidelijke en veilige route naar Park de Koppel en Beatrixpark.

* De stoepen zijn bespeelbaar voor kinderen (geen toestellen wel speelprikkels).

Informeel	Stoepen	Pleinen	Parken	Straten	Bosjes	Veldjes	Tuinen	Water
0 t/m 5	+	Nvt	Nvt	+/-	Nvt	+/-	+/-	Nvt
6 t/m 11	+	+/-	+/-	+	-	+	-	+/-

Formele speelruimte

In totaal zijn voor beide doelgroepen in de huidige situatie 17 speelplekken aanwezig, variërend in grootte en inrichting. Gemiddeld moeten 63 kinderen en jeugdigen een plek delen. In de huidige situatie staan er op 11 plekken voorzieningen voor kinderen en op 14 plekken voorzieningen voor jeugd.

	Speelplekken			Kinderen	
	huidig	Utrechtse norm	advies OBB	aantal	dichtheid
Totaal/gemiddeld	17	19	16	1.079	6,4
Geschikt voor 0 t/m 5	9	19	11	572	6,7
Geschikt voor 6 t/m 11	12	7	8	507	6

Gezien het wenselijk basisvoorzieningsniveau zouden er minimaal 19 plekken moeten zijn voor de kinderen, waarvan 7 mede geschikt voor de jeugd.

Gelet op de spreiding en inrichting van de al op een hoge gebruiksdruk ingerichte grotere speelplekken, is nieuwe speelruimte naast de invulling van de 'witte vlekken' voor de kinderen niet nodig. Om de bereikbaarheid te verbeteren van de meer centraal gelegen plekken waar de jeugd naartoe moet, dient de openbare ruimte meer betrokken te worden bij de speelplekken.

De ambitie voor de formele speelruimte is:

* In de omgeving van Herautsingel en de Oudegeinlaan/Wierslaan zit een gaatje in de spreiding van de speelruimte voor de jongste doelgroep. Aanvullende speelruimte is hier gewenst om de spreiding en bereikbaarheid van de plekken te optimaliseren.

* Voor het aantal jeugdigen is er voldoende en goed gespreide speelruimte aanwezig in de vorm van zowel sport- als speelvoorzieningen. Deze moeten zij wel in alle gevallen delen met kinderen of met jongeren. De plekken worden goed gezoneerd.

3. Ambities - deel II: jongeren

3.1 Visie

Bij jongeren gaat het niet meer om spelen, maar om sport en ontmoeting. Het informele spelen is het ontmoeten op straat geworden. Hiervoor kiezen de jongeren zelf hun plek uit en maken ze gebruik van aanwezige zit- en ontmoetingsaanleidingen die daar al dan niet specifiek voor zijn aangebracht. Het formele sporten en ontmoeten gebeurt op de formele sportplekken. Jongeren kunnen en mogen zelfstandig verder van huis. De ligging van de voorzieningen mag dan ook iets verder weg zijn. Echter ook jongeren hebben graag plekken in hun eigen wijk of zelfs buurt, waar ze vlak voor of na het eten kunnen sporten en ontmoeten.

3.2 Aantallen jongeren

Door te zorgen voor voldoende en goede spreiding van deze voorzieningen over de buurten waar de jongeren wonen, ontstaat er een natuurlijke spreiding van jongeren over de wijken en buurten. Er zijn op dit moment circa 1.700 jongeren van 12 tot en met 18 jaar in Utrecht Zuid. Dit aantal zal de komende jaren volgens de wijkprognoses toenemen naar circa 1.900 jongeren. Als er wordt uitgegaan van een doorstromingsmodel van kinderen en jeugd naar oudere leeftijdsgroepen, dan kan het aantal jongeren toenemen naar circa 2.200. Maar in sommige buurten verhuizen de gezinnen voordat het zover is. Monitoring hiervan kan problemen in de toekomst voorkomen.

3.3 Sport- en ontmoetingsplekken

Op dit moment zijn er 19 plekken geschikt voor jongeren om gebruik van te maken. Dit is voldoende op dit moment. De spreiding van deze plekken is niet optimaal. Zo liggen er in Lunetten meer plekken dan nodig en in Nieuw Hoograven te weinig.

Voorzieningen nodig	Nu	Over 5 tot 10 jaar
No Problem	3	4
Stay Around	22	25
Sportplek/Playground	17	19
What's Up	34	37
Kiss & Greet	56	62

(Kiss & Greet zijn de van nature aanwezige informele ontmoetingsplekken, What's Up zijn de eenvoudige zit- en kletsplekken en Stay Around zijn de meer formele ontmoetingsplekken, Playground zijn de sportplekken en No Problem zijn de overlooplekken.

Gezien het aantal jongeren zouden er op dit moment in totaal 3 No Problem-plekken moeten zijn, waar 's zomers ook na 22.00 uur gesport en ontmoet kan worden. In totaal zouden er 17 sportplekken moeten zijn met daarbij een Stay Aroundplek, en los daarvan nog circa 5 Stay Aroundplekken. Deze functioneren het beste in combinatie met een sportplek. Verspreid over de wijk zijn verder circa 34 What's Upplekken nodig met een bankje of een muurtje waar kleine groepjes jongeren even met elkaar kunnen kletsen en de laatste nieuwtjes uitwisselen. Circa 50% van het ontmoeten regelt zichzelf. Deze 56 groetplekken zijn van nature aanwezig in Zuid.

Er is een groot verschil tussen de verschillende buurten. In Nieuw Hoograven en Lunetten is ruim voldoende informele ontmoetingsruimte, maar in Oud Hoograven treedt al snel overlast op. Dit komt vooral doordat de afstand tot de woningen klein is. Belangrijke ruimten zijn het Beatrixpark, Park de Koppel, hoven en pleinen tussen de flats, kleine winkelcentra, zitplekken langs waterkanten (o.a. in Nieuw Hoograven, Lunetten en langs Vaartsche Rijn). Groot aandachtspunt is dat de plekken in Hoograven gedeeld moeten worden met de jeugd, wat tot gebruikconflicten kan leiden.

3.4 Sportplekken in Zuid

Ambitie voor de sport- en ontmoetingsruimte voor jongeren is:

* In Lunetten dienen de sportplekken in de buurt meer voor jeugd en rond de buurt en in parken meer voor jongeren ingericht te zijn. Bovendien worden er specifieke plekken voor jongeren aangewezen die niet met de jeugd gedeeld hoeven worden.

- * De plekken waar jongeren en jeugd samen moeten sporten dienen beter gezoneerd te zijn. Zo nodig worden afspraken gemaakt over tijden voor gebruik en meer begeleiding door welzijnwerkers.
- * Grastrapvelden in parken Lunetten worden opgeknapt/opgewaardeerd.
- * De inrichting van iedere sportplek biedt behalve voetbal minimaal twee andere sporten;
- * Bij elke sportplek wordt een Stay Around ontmoetingsplek gepland en waar dit niet haalbaar is een What's Upplek

4. Tot slot

4.1 Algemeen

Ons college staat een stad voor ogen waar kinderen naar hartelust buiten kunnen spelen en waar jongeren elkaar buiten kunnen ontmoeten. In het Collegeprogramma staat deze ambitie uitdrukkelijk genoemd. Om deze ambitie concreet te maken hebben wij in 2009 met de speelruimtenota 'Geef Jeugd de Ruimte' dit uitgewerkt tot de zgn. 'Utrechtse norm'. Tevens hebben wij besloten om voor alle wijken een wijkspiegelruimte te stellen.

Wil de nota 'Ruimte voor de jeugd!' echt impact hebben, dan moet er stadbreed meer aandacht voor speelruimte komen in Utrecht. Het delen van kennis omtrent speelonderwerpen op stedelijk niveau kan bijdragen aan een kindvriendelijker inrichting. Het behoeftegericht werken is daarbij een aandachtspunt, echter lang niet altijd is de wens van de bewoners de beste speelontwikkeling.

Door het intersectorale karakter, de veiligheidswetgeving (WAS) en de zeer uiteenlopende wensen en klachten van bewoners zijn beleid en beheer t.a.v. speelvoorzieningen complexer dan in eerste instantie lijkt. Daarnaast worden beheerders geconfronteerd met beperkte middelen en met verheugde overlastperceptie in de omgeving van lawaai makende kinderen en hangjongeren. In de beheertaak ligt in de komende jaren dan ook een grote uitdaging. Aangezien er naar verwachting weinig aanvullende investeringsmiddelen beschikbaar komen, zal de realisering van de plannen grotendeels via de instandhoudingsbudgetten plaats moeten vinden. Extra reden om de beschikbare middelen effectief in te zetten en planmatig om te gaan met de aanwezige speelruimte.

Het is gangbare praktijk dat bewoners verzoeken voor speelruimte of speeltoestellen doen ten laste van het leefbaarheidsbudget. Met de kanttekening dat het LBB als financieringsbron primair dient voor bewonersinitiatieven om de leefbaarheid te vergroten. Gelet op de bezuinigingen, als gevolg waarvan ook dit budget onder druk is dit wijkspiegelruimte een instrument om aanvragen uit het LBB strikter te toetsen.

4.2 Zuid

De analyse van de actuele speelsituatie in de wijk Zuid heeft een aantal leemtes aangetoond:

Lunetten

In Lunetten zijn te veel speelplekken. In ieder hof een. Dit heeft geleid tot een speelcultuur waarin de kinderen voornamelijk in de eigen tuinen spelen en zich deze hoven hebben toegeëigend. De ontmoetingskans is daarmee aanzienlijk verkleind en daarmee een van de grootste succesfactoren van spelen: het samen spelen. De plekken bieden bovendien geen uitdaging voor de oudere kinderen, omdat er weinig meer dan een duikelrek of een schommel staat, waarop ze snel zijn uitgespeeld. Het motto voor Lunetten luidt dan ook: minder maar beter.

Oud-Hoograven en Tolsteeg

Gezien de kinderaantallen is er te weinig formele speelruimte. De piek in kinderaantallen verschuift daarbij de komende jaren naar de jeugd. Maar de openbare ruimte biedt verder weinig mogelijkheden voor nieuwe plekken. Op de bijgevoegde kaart is te zien dat de dekkingsgraad van de huidige speelplekken redelijk hoog is.

Het motto voor Oud Hoograven is dan ook: inspelen op de gebruiksdruk.

Nieuw-Hoograven en Bokkenbuurt

Gelet op de spreiding en inrichting van de al op een hoge gebruiksdruk ingerichte grotere speelplekken, is nieuwe speelruimte naast de invulling van de 'witte vlekken' voor de kinderen niet nodig. Om de bereikbaarheid te verbeteren van de meer centraal gelegen plekken waar de jeugd naartoe moet, dient de openbare ruimte meer betrokken te worden bij de speelplekken.

Jongeren

Er is een groot verschil tussen de verschillende buurten. In Nieuw Hoograven en Lunetten is ruim voldoende informele ontmoetingsruimte, maar in Oud Hoograven treedt al snel overlast op. Dit komt vooral doordat de afstand tot de woningen klein is. Groot aandachtspunt is dat de plekken in Hoograven gedeeld moeten worden met de jeugd, wat tot gebruikconflicten kan leiden.

Herstructureringswerkzaamheden in de wijk Zuid zijn volop gaande. Daarnaast loopt de uitvoering van het wijkactieplan en spelen er allerlei wijkgroenontwikkelingen. Ook verder is de openbare ruimte voortdurend in verandering.

In aansluiting op al deze ontwikkelingen liggen er dus volop kansen om meer en goede speel- en verblijfsruimte voor de jeugd te realiseren

5. Bijlagen

Bijlage A. Kaart met speelplekken (bron: OBB Ingenieursbureau)

Colofon

Uitgave

Gemeente Utrecht,
Maatschappelijke Ontwikkeling
Programma Jeugd, team Sport en Samenleving

Datum

Juni 2013